

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/132/2022
Identifikačné číslo spisu: 8120211197
Dátum vydania rozhodnutia: 28.05.2024
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Zemková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:8120211197.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Q. C., nar. XX. XX. XXXX, bytom X. XXXX/X, B., zastúpený: KAIFER advokátska kancelária s.r.o., so sídlom Fibichova 11, Košice, IČO: 36 861 561, proti žalovanej Obec Lemešany, Lemešany 186, IČO: 00 327 344, zastúpená: PALŠA A PARTNERI ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA spol. s r. o., so sídlom Masarykova 13, Prešov, IČO: 36 492 086, o zaplatenie 5.000 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 9C/88/2020, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Co/12/2021 zo dňa 27. januára 2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Co/12/2021 zo dňa 27. januára 2022 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alsie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Prešov č. k. 9C/88/2020-253 zo dňa 21. februára 2022 zrušuje.

Odôvodnenie

Rozhodnutie súdu prvej inštancie

1. Okresný súd Prešov (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 17. mája 2021 sp. zn. 9C/88/2020 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 2822 eur spolu s 5 % úrokom z omeškania ročne z tejto sumy od 23. 07. 2020 do zaplatenia (I. výrok). V prevyšujúcej časti žalobu zamietol (II. výrok) a rozhodol, že žalobca má nárok voči žalovanej na náhradu trov konania v rozsahu 81,2 %, o ktorých výške rozhodne súd po právoplatnosti rozsudku samostatným uznesením (III. výrok).

2. Z dôvodov rozsudku vyplýva, že predmetom konania začatého dňa 24. 09. 2020 bolo zaplatenie istiny 5.000 eur spolu s 5 % úrokom z omeškania z tejto sumy od 23. 07. 2020 do zaplatenia a s náhradou trov konania. Žalobca sa domáhal zaplatenia tejto sumy ako protiplnenia za užívanie nehnuteľnosti KN-C parc. č. 450/5, ostatné plochy o výmere 1000 m² v katastrálnom území R., zapísanej na liste vlastníctva č. XXX, ktorej je výlučným vlastníkom a ktorú žalovaná užíva ako športový areál - ihrisko. Peňažná čiastka 5.000 eur predstavuje súčin výmery nehnuteľnosti a sumy 2,5 eur ročne za 1 m² za obdobie od

15. 07. 2018 do 14. 07. 2020.

3. Okresný súd po citácii § 4 ods. 1 a 2 zák. č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), § 100 ods. 1, § 107 ods. 1 a 2, § 451 ods. 1, 2, § 458 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) dospel k záveru, že ku dňu účinnosti zák. č. 66/2009 Z. z. bola medzi obcou ako vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku uzavretá nájomná zmluva, situácia si nevyžadovala ako urgentná, zásah štátu dočasne upraviť pomery vlastníka pozemku a vlastníka stavby na ňom zriadenej, preto ustanovenie § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. na tento pozemok nedopadá a právo zodpovedajúce vecnému bremenu žalovanej k tomuto pozemku nevzniklo. Žalovaná tvrdenia žalobcu o vyčíslení primeranej náhrady za užívanie pozemku čiastkou 2,50 eur/m² ročne síce spochybnila, ale neuviedla a neodôvodnila vlastnú predstavu o výške primeranej náhrady. Okresný súd považoval takéto popretie za neúčinné a vychádzal z tvrdení žalobcu podopretých predloženými znaleckými posudkami vzhľadom na žalovanou vznesenú námietku premlčania a dvojročnú subjektívnu premlčaciu dobu pri bezdôvodnom obohatení. Okresný súd žalobcovi priznal peňažnú náhradu podľa § 458 OZ so zohľadnením výmery pozemku 1000 m² a s poukazom na závery znaleckého posudku č. XX/XXXX určil obvyklú výšku nájmu za obdobie od 15. 07. 2018 do 31. 12. 2018 vo výške 4,11 eur/deň, za obdobie od 01. 01. 2019 - 31. 12. 2019 vo výške 4,31 eur/deň a za obdobie od 01. 01. 2020 - 14. 07. 2020 vo výške 4,29 eur/deň, spolu za obdobie od 15. 07. 2018 do 14. 07. 2020 vo výške 3 114 eur. Z uvedeného znaleckého posudku vyplynulo, že nájom za rok 2018 predstavoval cca 1,50 eur za m² za rok a za rok 2019 cca 1,57 eur za m² ročne a za rok 2020 je to suma cca 1,56 eur za m² ročne. Okresný súd určil, že obdobie od 15. 07. 2018 - 23. 09. 2018, spolu 71 dní x 4,11 eur = 291,81 eur = 292 eur považuje za premlčané. Priznal tak žalobcovi sumu 3 114 eur - 292 eur = 2 822 eur.

4. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil súd prvej inštancie ustanovením § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“). Žalobca bol v konaní o zaplatenie požadovanej náhrady úspešný približne v 90,61 %. Úspešnosť žalovaného predstavuje približne 9,39 %, takže žalobca mal podľa pomeru úspechu nárok na náhradu trov konania v pomere 81,22 %.

Rozhodnutie odvolacieho súdu

5. Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 27. januára 2022 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti tak, že žalobu zamietol (aj vo výroku III., podľa dovolacieho súdu v rozpore s CSP) a žalovanej priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania v rozsahu 100 % voči žalobcovi. V dôvodoch rozsudku uviedol, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a v priebehu odvolacieho konania sa na skutkových zisteniach nič nezmenilo. Odvolací súd si ale neosvojil odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie s ohľadom na nesprávne právne závery v ňom uvedené, preto rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmenil.

6. Za nosnú odvolaciu námietku odvolania žalovanej (podaného proti I. a III. výroku rozsudku okresného súdu) odvolací súd označil námietku nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcu. Uviedol, že sa plne stotožňuje s právnou argumentáciou uvedenou v rozhodnutí Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Co/32/2019 a za vlastný preberá názor, že na obdobie, za ktoré žalobkyňa uplatňuje náhradu, nedopadá žiadne zmluvné právo a tento priestor neistoty vyplní zákonné vecné bremeno predstavujúce určitú náhradu pre prípad neexistencie dohody, aby tak nastal stav právnej istoty počas celej doby až po konečné riešenie, nielen pre časový okamih prvej minúty účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. Nie je dôvod zakladať vecné bremeno ex lege, ak existuje zmluva. A contrario tam, kde zmluvy niet, vzniká riziko neistoty a ako riešenie zákonodarca do budúcnosti upravil vznik vecného bremena. Slová zákona „ku dňu účinnosti“ len indikujú favorizovanie zmluvného vzťahu existujúceho v deň (resp. ku dňu) účinnosti zákona.

7. Vzhľadom na vyššie citované rozhodnutie Krajského súdu v Prešove č. k. 6Co/32/2019 - 417 zo dňa

21. 05. 2019, ako aj na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/49/2014 zo dňa 14. 04. 2016, sp. zn. 7Cdo/26/2014 zo dňa 24. 03. 2015 alebo rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 227/2012, I. ÚS 474/2013, I. ÚS 1/2012, IV. ÚS 539/2020 sa odvolací súd priklonil k právnenému záveru, že § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. je potrebné teleologicky vykladať tak, že ak niet zmluvného práva, z ktorého by vyplývalo oprávnenie užívať dohodnutý pozemok, vzniká zo zákona obci právo užívať pozemok, a to na základe zákonného vecného bremena. Samotné vecné bremeno vzniká ex lege dňom zániku existencie zmluvného práva bez ohľadu na to, či k nemu došlo pred, alebo až následne po účinnosti tohto zákona, ktorý o otázke náhrady za vecné bremeno mlčí. Odvolací súd poukázal na rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 539/2020 z 28. 10. 2020 a na rozhodnutie sp. zn. IV. ÚS 227/2012 a uzavrel, že právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva podľa § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. vzniklo ex lege jednorazovo vlastníčkovi zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti zákona, alebo ku dňu zániku zmluvného práva. Žaloba bola podaná osobou, ktorá nespĺňa podmienku aktívnej legitímácie, pretože žalobca nebol v rozhodnom čase vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti.

8. Odvolací súd zdôvodnil, že vec právne posúdil odlišne od posúdenia uvedeného v odôvodnení rozhodnutia súdu prvej inštancie a v iných rozhodnutiach odvolacieho súdu (napr. sp. zn. 17Co/67/2019, 12Co/31/2020, 20Co/63/2019, 7Co/174/2015), avšak v tomto rozhodnutí uviedol jednotlivé dôvody, ktoré odvolací súd viedli k odklonu od predchádzajúcich „skorších“ rozhodnutí odvolacieho súdu rešpektujúc čl. 2 ods. 3 CSP, v zmysle ktorého, ak sa spor na základe prihladenia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu.

9. O trovách celého konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 2 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP. Odvolanie žalovanej bolo dôvodné, preto jej bol priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti neúspešnému žalobcovi v plnom rozsahu.

Dovolanie žalobcu

10. Proti rozsudku krajského súdu podal žalobca dovolanie z dôvodov uvedených v § 420 písm. f) CSP s návrhom, aby dovolací súd uznesením zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie a aby žalobcovi voči žalovanej priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

11. Vádu zmätočnosti videl žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) v nepreskúmateľnosti, v nedostatočnom odôvodnení a arbitrárnosti rozsudku odvolacieho súdu. Uviedol, že odvolací súd náležitými argumentmi a právnymi úvahami nevyvrátil správnosť záverov súdu prvej inštancie, najmä, že nárok na peňažné plnenie voči žalovanej žalobcovi patrí titulom vydania bezdôvodného obohatenia.

12. Podľa dovolateľa hoci mal odvolací súd v úmysle poukázať na uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 539/2020, citácia uvedená v odseku 15. odôvodnenia rozsudku nepredstavuje právne závery a úvahy Ústavného súdu SR, ale ide o citáciu z uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Cdo/194/2018 a z jeho rozsudkov sp. zn. 3Cdo/49/2014 a 7Cdo/26/2014, ktorú Ústavný súd SR uviedol v uznesení sp. zn. IV. ÚS 539/2020. Ústavný súd SR v uznesení sp. zn. IV. ÚS 539/2020 neuviedol žiadne právne závery ani úvahy, ktoré by podporovali a osvedčovali správnosť rozsudku napadnutého dovolaním, čím odôvodneniu názoru odvolacieho súdu chýba vecnosť a logickosť a nie je len zmätočné, ale aj arbitrárne. Odvolací súd sa podľa dovolateľa bližšie nevysporiadal so všetkými právne relevantnými skutočnosťami osvedčujúcimi aktívnu legitímáciu žalobcu a charakter opakovaného plnenia peňažnej náhrady. Podľa v rozsudkoch opísaného skutkového stavu je v zmysle dovolania zrejmé, že v rozhodnom období, za ktoré sa žalobca domáhal peňažnej náhrady voči žalovanej (titulom vydania bezdôvodného obohatenia), nebola P. C. ani len vlastníčkou predmetného pozemku, čo bolo v konaní nesporne zistené, dokonca už medzičasom zomrela. Ku dňu účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. existoval medzi právnou predchodkyňou žalobcu a žalovanou nájomný vzťah na základe zmluvy č. 1/2004 zo dňa 19. 10. 2004. Ku dňu účinnosti uvedenej právnej úpravy neboli kumulatívne naplnené všetky zákonom požadované

podmienky, nemohlo preto dôjsť k vzniku zákonného vecného bremena a žalovaná sa ďalším užívaním pozemku po zániku nájomného vzťahu bezdôvodne obohacovala na úkor žalobcu. K rovnakému právnomu názoru dospel Krajský súd v Prešove v rozhodnutiach sp. zn. 17Co/67/2019, 20Co/63/2019, 12Co/31/2020 a 5Co/113/2019, založených na rovnakom skutkovom a právnom základe.

13. Ku dňu účinnosti zák. č. 66/2009 Z. z. teda žalovaná mohla dotknutý pozemok užívať na základe platného právneho titulu a budúcu situáciu mohla a mala primerane riešiť postupom predpokladaným v § 2 zák. č. 66/2009 Z. z. a ak by to nebolo možné, postupom uvedeným v § 3 tejto právnej normy (uzatvorenie dohody alebo vykonanie pozemkových úprav). Ak odvolací súd dospel k diametrálne odlišnému záveru ako súd prvej inštancie a ako ďalšie senáty odvolacieho súdu s výnimkami, javilo sa viac ako legitímnym očakávať, aby odvolací súd vo vzťahu k uvedenému záveru podal náležitý a presvedčivý výklad svojich úvah.

14. Odvolací súd podľa dovolateľa v rozsudku nevysvetlil a nezdôvodnil ani ku akému okamihu (ktorému dňu) a prečo by malo vzniknúť zákonné vecné bremeno v prospech žalovanej.

15. Odvolací súd neuviedol, aká významná zmena spoločenských pomerov alebo iná zmena v chápaní cieľa a úmyslu vymedzeného zákonodarcom v právnej norme nastala, resp. mohla nastať v intenzite zakladajúcej posun resp. odklon od výkladu zákona č. 66/2009 Z. z. prezentovaného odvolacím súdom v spomínaných rozhodnutiach. Odvolací súd sa síce vo vzťahu k uvedenému odvoláva na tzv. teleologický výklad, ktorý však podľa žalobcu nie je správny.

16. V ďalšej časti dovolania dovolateľ ponúkol svoj výklad ustanovenia § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z., ktorý prezentoval aj v konaní pred súdmi nižších inštancií. Odvolací súd podľa dovolateľa konal nielen v rozpore s § 393 ods. 3 CSP, ale aj v rozpore s článkom 2 ods. 3 základných princípov CSP. Dovolateľ ďalej tvrdil, že odvolací súd neodpovedal resp. nesprávne posúdil otázky zásadného právneho významu, a to či mohlo vzniknúť zákonné vecné bremeno aj neskôr, ako ku dňu účinnosti zák. č. 66/2009 Z. z. a či finančná náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva podľa zák. č. 66/2009 Z. z. má charakter jednorazovej náhrady alebo charakter opakujúceho sa plnenia, keď zastal záver, že aktívne vecne legitimovanou mala byť právna predchodkyňa žalobcu resp. vlastníčka predmetných pozemkov v rozhodnom čase P. C. a len ona mala právo na finančnú náhradu. Dovolateľ tiež nesúhlasil so záverom, že právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva podľa § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. vzniklo ex lege jednorazovo tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti zákona alebo ku dňu zániku existencie zmluvného práva.

17. Dovolateľ uviedol, že zákonodarca viaže vznik zákonného vecného bremena v zmysle § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. na nadobudnutie účinnosti tohto zákona (01. 07. 2009) a na neexistenciu iného zmluvne dohodnutého práva medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku ku dňu účinnosti tohto zákona. Ku dňu 01. 07. 2009 žalovaná užívala spornú nehnuteľnosť na základe nájomnej zmluvy č. 1/2004 zo dňa 19. 10. 2004, neboli preto kumulatívne naplnené všetky zákonom požadované podmienky vzniku zákonného vecného bremena a po zániku nájomného vzťahu sa žalovaná na úkor žalobcu bezdôvodne obohacovala.

18. Ustanovením § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. mal podľa dovolateľa zákonodarca v úmysle iba dočasne upraviť vzťahy medzi vlastníkom pozemku a vlastníkom stavby. Zákon č. 66/2009 Z. z. sleduje najmä cieľ trvalého riešenia v zmysle scelenia vlastníctva k stavbe a k pozemku pod ňou v jednej osobe a iba do tohto okamihu zákon vytvára dočasne možnosť upraviť vzťahy dotknutých osôb prostredníctvom inštitútu vecného bremena za prísnych podmienok. Zriadenie vecného bremena malo predstavovať iba dočasnú úpravu vzájomných vzťahov medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku, ak ku dňu účinnosti zákona absentovala súkromnoprávna úprava ich vzťahu. Vznik zákonného vecného bremena automaticky po zániku zmluvného vzťahu nemôže byť na prospech účelu sledovanému zákonom č. 66/2009 Z. z.

19. Vo vzťahu k druhej otázke dovolateľ uviedol, že Ústavný súd SR uznesením sp. zn. IV. ÚS

539/2020, na ktoré poukazuje odvolací súd, ústavnú sťažnosť odmietol bez toho, aby sa sám zaoberal charakterom náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva. Za ťažisko pre správne posúdenie tejto otázky označil dovolateľ nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 42/2015 zo dňa 12. 10. 2016. Ústavný súd SR síce skúmal súlad ustanovení zák. č. 657/2009 Z. z. o tepelnej energetike s Ústavou SR, ale uznal aplikáciu svojho v tomto náleze aj v ďalších zákonoch tvoriacich súčasť právneho poriadku SR, ktoré sa nijako nezaoberajú náhradou za zriadenie vecného bremena, vysloveného právneho názoru (o pravidelných platbách primeranej náhrady pri nútenom obmedzení vlastníctva počas jeho trvania), keď ako príklad spomenul § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. (v odseku 52. nálezu). Aj v uznesení sp. zn. II. ÚS 323/2017 Ústavný súd SR uviedol, že nemožno stotožňovať problematiku právnej úpravy zák. č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike s náhradou za vecné bremeno podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov. Žalobcovi preto v zmysle uvádzaného nálezu patrí ako vlastníčkovi pozemku finančná náhrada za vecné bremeno, ak by vzniklo podľa zák. č. 66/2009 Z. z., formou opakovaného plnenia, a to aj s odkazom na uznesenie NS SR sp. zn. 4MCdo/2/2014 alebo rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3Co/102/2018 alebo rozsudok Okresného súdu Košice II sp. zn. 25C/61/2019. Žalobca trval na potrebe rozlišovania vecného bremena zriadeného v prípade podľa iných zákonov napr. o vlastníctve bytov, a v prípade zriadenia vecného bremena podľa zák. č. 66/2009 Z. z.

20. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že vo vzťahu k nedostatočnosti a žalobcom tvrdenej nepreskúmateľnosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu už dovolací súd zaujal stanovisko prezentované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky publikované pod R 2/2016, ktoré aplikuje pri svojej rozhodovacej praxi aj po 01. 07. 2016 a teda za účinnosti CSP, nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b) OSP len výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania. Obsah súdneho spisu a najmä obsah odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu napadnutého dovolaním dovolateľa nedáva žiadny podklad pre uplatnenie označeného stanoviska, ktoré v každom prípade predstavuje krajnú výnimku a podľa rozhodovacej praxe dovolacieho súdu sa týka výlučne len celkom ojedinelých a extrémnych prípadov. Odvolací súd rozsudkom zo dňa 27. 01. 2022 o veci samej správne právne rozhodol a preto si opakovane dovoľuje plne odkázať na tam uvedené právne odôvodnenie rozhodnutia. Naopak, argumentácia dovolateľa uvedená v dovolaní je nesprávna. Žalovaná si uplatňuje nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Rozhodnutie o dovolaní

21. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej len „dovolací súd“ resp. „najvyšší súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či je splnená podmienka podľa § 429 CSP v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

22. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti jeho strán, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia a na jeho riadne odôvodnenie, zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Porušením práva na spravodlivý proces treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca.

23. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva aj z rozhodnutí Ústavného súdu SR vyplýva, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky aj právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v sebe zahŕňajú aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/2006). Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Súd má povinnosť presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutie náležite odôvodniť (§ 220 CSP, I. ÚS 243/2007), pritom starostlivo prihliadnuť na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli strany sporu. Všeobecný súd by mal v argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať aj na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa námietkami, argumentmi a návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, II. ÚS 76/07, obdobne Kraska c/a Švajčiarsko z 29. apríla 1993, Séria A, č. 254 - B, str. 49, § 30). O arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide aj vtedy, ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

24. V prvom rade dovolací súd konštatuje, že z registra spisov na dovolacom súde zistil, že rozsudok odvolacieho súdu, Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Co/32/2019 z 21. mája 2019, ktorý si v odôvodnení osvojil v plnom rozsahu odvolací súd v tejto veci, bol predmetom dovolacieho konania. O dovolaní žalovanej (Obce Lemešany) rozhodol dovolací súd uznesením sp. zn. 3Cdo/2/2021 dňa 25. apríla 2023 tak, že dovolanie odmietol a žalovanej určil povinnosť zaplatiť žalobkyni (M. Ch.) náhradu trov dovolacieho konania. Okresný súd Prešov (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) v uvedenej veci rozsudkom zo 7. novembra 2018 č. k. 28C/257/2014 - 314 rozhodol, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobkyni titulom nájomného za obdobie od 1. júla 2011 do 30. júna 2014 sumu 91,62 eur s 8,15 % úrokom z omeškania ročne od 25. júla 2014 do budúca v lehote 3 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku (výrok I.), žalovaná je povinná zaplatiť žalobkyni titulom bezdôvodného obohatenia sumu 1.938 eur spolu s 8,15 % úrokom z omeškania ročne od 25. júla 2014 do budúca v lehote 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok II.), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok III.) a žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania (výrok IV.). Vychádzal z toho, že žalobkyňa sa žalobou z 25. júla 2014 na žalovanej domáhala zaplata istiny 7 047 eur s úrokom z omeškania. Svoj nárok odvodzovala od skutočnosti, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľností nachádzajúcich sa v kat. úz. R., (ďalej ako „predmetný pozemok“), ktorý žalovaná užíva ako areál futbalového ihriska. Náhradu si uplatnila za obdobie troch rokov pred podaním žaloby (od 1. júla 2011 do 30. júna 2014). Predmetný pozemok bol v minulosti predmetom nájomnej zmluvy, v ktorej ako prenajímateľka je uvedená ešte matka žalobkyne. Žalobkyňa nadobudla pozemok od svojej matky na dvakrát. Krátko pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej tiež len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), matka žalobkyne dala obci výpoveď z nájomnej zmluvy listom z 28. mája 2009, doručeným 15. júna 2009, a teda ku dňu účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. (k 1. júlu 2009) nájomný vzťah trval. Krajský súd v Prešove v rozsudku sp. zn. 6Co/32/2019 (ďalej tiež len „odvolací súd“) na odvolania oboch strán sporu rozsudkom z 21. mája 2019 sp. zn. 6Co/32/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil vo výroku II; vo výrokoch I. a III. ho zmenil tak, že žalovaná je povinná zaplatiť žalobkyni bezdôvodné obohatenie 2.760 eur s 8,15 % úrokom z omeškania ročne od 25. júla 2014 do budúca v lehote 15 dní od právoplatnosti rozsudku a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu trov prvoinštančného aj odvolacieho konania vo výške určenej v osobitnom uznesení súdu prvej inštancie. Po preskúmaní veci dospel k záveru, že žalovanej obci treba v súlade s osobitnou právnou úpravou v spornom období uznať právo užívať predmetný pozemok z titulu vecného bremena, no za náhradu podľa trhových podmienok, ktoré právo (na náhradu) je potom čiastočne premlčané.

25. Dovolateľ v tejto veci v dovolaní uviedol, že mu nie je zrejmé, na základe akých skutočností a s prihliadnutím na ktoré ustanovenia zákona dospel odvolací súd k záveru o vzniku zákonného vecného bremena. Podľa dovolacieho súdu odvolací súd síce uviedol, že na obdobie, za ktoré žalobca uplatňuje náhradu za užívanie predmetu jeho vlastníctva (15. 07. 2018 - 14. 07. 2020, pozn. dovolacieho súdu) žiadne zmluvné právo nedopadá, ale nevysvetlil prečo tento priestor vyplňa zákonné vecné bremeno, keď neboli kumulatívne splnené všetky zákonom stanovené podmienky jeho vzniku. Napriek uvedenému v bode 16. odôvodnenia rozsudku odvolací súd skonštatoval, že k uvedenému záveru dospel tam uvedeným teleologickým výkladom ustanovenia § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z., ktorý si ale dovolací súd s poukazom na uvedené nesplnenie zákonných podmienok na vznik zákonného vecného bremena podľa zákona č. 66/2009 Z. z., neosvojil. Žalobca vytýka odvolaciemu súdu, že v rozsudku napadnutom dovolaním nevysvetlil a nezdôvodnil, ku akému okamihu (ku ktorému) a prečo malo vzniknúť zákonné vecné bremeno v prospech žalovanej. Dovolací súd zistil, že odvolací súd (v bode 16. svojho rozsudku) uviedol, že vecné bremeno vzniká ex lege dňom zániku existencie zmluvného práva, keď v bode 13. konštatoval, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a v priebehu odvolacieho konania sa na skutkových zisteniach nič nezmenilo. Súd prvej inštancie na str. 4 a 5. svojho rozsudku poukázal na existenciu nájomného vzťahu založeného zmluvou medzi právnu predchodkyňou žalobcu a žalovanou a to ku dňu nadobudnutia účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., následne tento nájomný vzťah zanikol a neskôr v čase, za ktorý si žalobca uplatňuje náhradu za užívanie pozemku už nájomný vzťah netrval. Z takéhoto odôvodnenia podľa názoru dovolacieho súdu ale nie je zrejmé, kedy konkrétne a akým právnym titulom malo vzniknúť zákonné vecné bremeno v prospech žalovanej. Zákon č. 66/2009 Z. z. v § 4 ods. 1 predpokladá vznik vecného bremena v prospech vlastníka stavby len v prípade, ak ku dňu účinnosti (t. j. k 1. marcu 2009) tohto zákona neexistuje iné zmluvne dohodnuté právo medzi vlastníkom stavby a vlastníkom pozemku. Uvedené podmienky musia byť splnené kumulatívne, inak zákonné vecné bremeno nevznikne. Z obsahu rozsudku odvolacieho súdu nie je zrejmé či vôbec a ako sa uvedenou otázkou krajský súd zaoberal, keď bez ďalšieho uzavrel, že ak niet zmluvného práva užívať dotknutý pozemok, zo zákona vzniká automaticky právo obci užívať nehnuteľnosť podľa práva z vecného bremena (bod 16. odôvodnenia rozsudku). Legálne vecné bremená vznikajú len v prípade splnenia zákonných podmienok, ktorých splnenie v tomto spore preskúma v ďalšom konaní znovu odvolací súd.

26. Za dôvod zmätočnosti rozsudku odvolacieho súdu dovolateľ označil, že „odvolací súd dospel k nepochopiteľnému a ničím nepodloženému záveru“ o tom, že aktívna legitímácia v konaní svedčí právnej predchodkyňi žalobcu, lebo právo na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vzniklo ex lege jednorazovo tomu, kto bol vlastníkom zaťaženého pozemku ku dňu účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. alebo ku dňu zániku existencie zmluvného práva. Dovolací súd rovnako uvedený záver odvolacieho súdu považuje za predčasný pretože odvolací súd nevysvetlil zrozumiteľne kedy konkrétne malo v tomto prípade zákonné vecné bremeno vzniknúť (ak vôbec boli splnené zákonné podmienky na vznik zákonného vecného bremena) a vôbec sa nezaoberal otázkou, kto bol v rozhodujúcom čase (ktorý odvolací súd nekonkretizoval aj napriek existencii zmluvného vzťahu k predmetným pozemkom ku dňu nadobudnutia účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z.) vlastníkom dotknutých pozemkov. Keďže odvolací súd neustálil, ktorým dňom - dátumom malo zákonné vecné právo k cudzej veci vo forme vecného bremena vzniknúť, nie je jasné ani to, kto je aktívne legitimovaný na náhradu za vecné bremeno a ani či sa takýto eventuálny nárok v zostávajúcej časti prípadne premlčal.

27. Podľa § 420 písm. f) CSP úlohou dovolacieho súdu je preskúmať, či odvolací súd poskytol dostatočné a zrozumiteľné dôvody, na základe ktorých dospel k svojim záverom. Dovolací súd z rozsudku odvolacieho súdu, a to ani v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie, nezistil bližšie dôvody záveru, že vlastníkom predmetných pozemkov v rozhodnom čase nebol žalobca (bod 20. odôvodnenia), keďže z LV č. XXX, ktorý sa nachádza na l. č. 10 súdneho spisu vyplýva postupné nadobudnutie parciel na ňom zapísaných do vlastníctva žalobcu a to v rokoch 1989/90 a 2010. Z obsahu bodu 9. odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie naopak vyplýva, že ku dňu nadobudnutia účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. existovalo zmluvne dohodnuté právo medzi stranami sporu na užívanie spornej parcely. Z uvedeného možno vyvodit' predčasný záver odvolacieho súdu v bode 21. rozsudku odvolacieho súdu. So žalobným tvrdením žalobcu, že vlastníkom tejto nehnuteľnosti je on sám, sa odvolací súd

zrozumiteľne a jasne (vychádzajúc z vykonaných dôkazov preukazujúcich vlastníctvo nehnuteľnosti) nevysporiadal. Z uvedeného vyplýva, že odvolací súd neodôvodnil, na základe čoho dospel k záveru o nedostatku aktívnej legitímácie žalobcu resp. k záveru o otázke vlastníctva spornej nehnuteľnosti v rozhodnom období, čo robí jeho rozsudok v tejto časti nepreskúmateľným. Dovolaciemu súdu potom nezostávalo iné, než rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

28. Odvolací súd sa bude v ďalšom konaní dôsledne zaoberať otázkou aktívnej legitímácie žalobcu požadujúceho náhradu za užívanie nehnuteľnosti, ktorá je a bola podľa jeho tvrdenia v jeho výlučnom vlastníctve, a to nielen vo vzťahu k žalobcom vymedzenému obdobiu, počas ktorého mal vzniknúť nárok na ním požadované plnenie. Ak odvolací súd dospeje k záveru, že vo veci je potrebné aplikovať ustanovenia zákona č. 66/2009 Z. z., potom sa jasným a zrozumiteľným spôsobom v dôvodoch svojho nového rozhodnutia vysporiada s otázkou vlastníckeho, prípadne nájomného vzťahu k spornej nehnuteľnosti ako ku dňu účinnosti uvedenej právnej úpravy, tak ku dňu zániku nájomného vzťahu, ktorý zreteľne vo svojom rozhodnutí špecifikuje a tiež v období, za ktoré žalobca požaduje náhradu.

29. Dovolací súd nad rámec dovolacieho prieskumu dáva do pozornosti, že problematika náhrady za zákonné vecné bremeno vzniknuté podľa § 4 ods. 1 zák. č. 66/2009 Z. z. bola medzičasom predmetom viacerých rozhodnutí dovolacieho súdu napr. sp. zn. 2Cdo/194/2018 a 8Cdo/17/2019, 5Cdo/175/2019 a 5Cdo/116/2021. Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4MCdo/2/2014 bolo zrušené nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 349/2015 zo dňa 19. 01. 2016. Ústavnú sťažnosť vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8Cdo/17/2019 z 30. novembra 2020 Ústavný súd Slovenskej republiky odmietol uznesením sp. zn. III. ÚS 537/2021 zo dňa 30. septembra 2021. Ďalej boli vydané rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5Cdo/63/2021 z 28. júla 2022, sp. zn. 3Cdo/2/2021 z 25. apríla 2023, 3Cdo/67/2020 z 31. januára 2023, ktoré prešlo i testom ústavnosti v uznesení Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 114/2024 z 20. marca 2024.

30. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

31. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Na podklade uvedeného záveru dovolací súd zrušil aj uznesenie súdu prvej inštancie č. k. 9C/88/2020-253 zo dňa 21. februára 2022 pretože sa v súdnom konaní bude pokračovať.

32. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.